

<https://helda.helsinki.fi>

Finlandssvenskt teckenspråk : listkonstruktion, koherens och konstruktionsgram

Siltaloppi, Satu

Uppsala University
2019

Siltaloppi , S 2019 , Finlandssvenskt teckenspråk : listkonstruktion, koherens och konstruktionsgrammatik . i M Bianchi , D Håkansson , B Melander , L Pfister , M Westman & C Östman (red) , Svenskans beskrivning 36 : Förhandlingar vid trettiosjätte p y s a m m a n k o m s t e n . U p p s a l a 2 5 2 7 o k t o b e r 2 0 1 7 . v o l . 3 6 , S v e n s k a n s B e Uppsala University , Uppsala , s. 281-293 , Svenskans beskrivning , Uppsala , Sverige , 25/10/2017 . < <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-378180> >

<http://hdl.handle.net/10138/310057>

unspecified
acceptedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Finlandssvenskt teckenspråk

Listkonstruktion, koherens och konstruktionsgrammatik

Satu Siltaloppi

Siltaloppi, Satu, 2019: Finlandssvenskt teckenspråk. Listkonstruktion, koherens och konstruktionsgrammatik. I: Bianchi, Marco, Håkansson, David, Melander, Björn, Pfister, Linda, Westman, Maria & Östman, Carin (red.), *Svenskans beskrivning 36. Förhandlingar vid trettiosjätte sammankomsten. Uppsala 25–27 oktober 2017*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. S. 281–293.

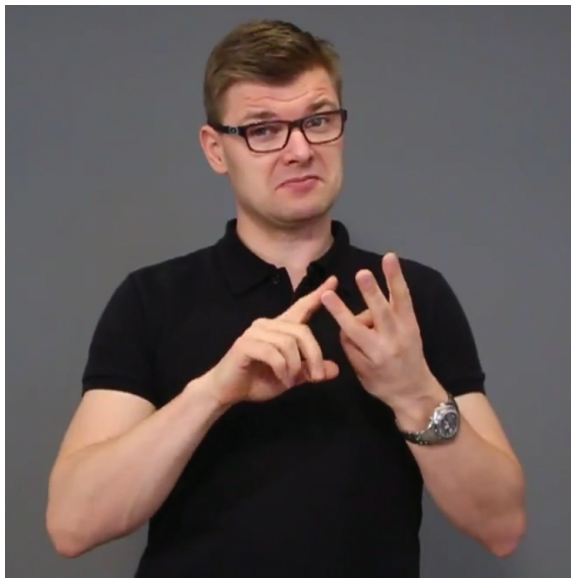
I den här artikeln diskuterar jag hur en listkonstruktion ser ut i finlandssvenskt teckenspråk (Finland-Swedish Sign Language, FinSSL), specifikt då konstruktionen är en del av en koherent diskurs. Med *listkonstruktion* (se figur 1) menar jag den kombination av form och betydelse som används i flera teckenspråk och som ofta kallas för *listboj* (jfr *list buoy*; Liddell 2003:223).

1 Inledning

I en listkonstruktion samarbetar den tecknandes båda händer: den ena handen bildar en fysisk plats för en lista om olika diskurselement och den andra refererar till dessa element med en pekning riktad mot ett ställe på denna plats (t.ex. Liddell m.fl. 2007:189–190). Jag anser att termen *listkonstruktion* är bredare och bättre än *listboj* eftersom konstruktionen har flera funktioner, av vilka funktionen som listboj är en. Andra funktioner är t.ex. uppräkningsfunktion (*enumeration*) och anaforisk referens.

I föreliggande studie beskriver jag hur man i finlandssvenskt teckenspråk kan bilda den fysiska platsen för diskurselementen och göra en anaforisk referens med hjälp av listkonstruktionen i den pågående diskursen mellan två finlandssvenska teckenspråkiga samtalsdeltagare.

Finlandssvenskt teckenspråk är ett litet, hotat och i många avseenden odokumenterat språk som främst används i Svenskfinland. FinSSL nämns som ett av teckenspråken i Finland (Teckenspråkslag 359/2015). I Finland finns det ungefär 90 döva förstaspråksanvändare av FinSSL och dessutom finns det andraspråksanvändare, som familjemedlemmar och teckenspråkstolkare, som använder språket. I Finland används också finskt teckenspråk

Figur 1. Hur en listkonstruktion kan realiseras i FinSSL.

(FinSL), som har ungefär 4 000 modersmålsanvändare. I Sverige är det primära teckenspråket för 30 000 språkanvändare svenskt teckenspråk (SSL; Sveriges Dövas Riksförbund 2014). De flesta finlandssvenska teckenspråkiga är i princip flerspråkiga: de måste utöver FinSSL kunna både FinSL och SSL eftersom språkgemenskapen är utspridd över hela Svenskfinland och på olika håll i Sverige och den dagliga kontakten med andra döva ofta sker på FinSL respektive SSL. Finlandssvenska teckenspråkiga anges ofta ha svenska som kontaktspråk¹ i befolkningsdatasystemet. De lever bland hörande finlandssvenskar och hör till den minoriteten, de känner sig som finlandssvenskar, har finlandssvensk kultur och sedvänjor i sin vardag. De tre ovan nämnda teckenspråken har en delvis gemensam historia och är nära besläktade. (Andersson-Koski 2015:13–39; Hoyer 2013:232.)

Jag använder konstruktionsgrammatik som analysmetod för att beskriva listkonstruktionens form och hur konstruktionen används för att få fram dess kohesiva funktion. Listkonstruktionens form är relativt likadan i olika kontexter (två händer, den ena har utsträckta fingrar som representerar diskurs-element, den andra gör pekningar, se figur 1) och jag beskriver formen med de tre manuella aspekterna hos tecken: *artikulator*, *artikulation* och *artikulationsställe*.² De motsvarar fonem, de minsta betydelseskiljande elementen, i talade språk (t.ex. Liddell 2003:6–8; Takkinen 2002:8–9, 43). Den

¹ Med kontaktspråk menar jag det språket som individerna vill använda i skriftlig kommunikation t.ex. när de är i kontakt med hälsovården.

² I Siltaloppi (2016) använde jag indelningen handform, attityd/orientation, rörelse, plats och icke-manuella element för att beskriva aspekterna noggrannare.

relativt liknande formen gör den till ett tacksamt undersökningsobjekt för att testa om konstruktionsgrammatiska modeller kan tillämpas på FinSSL. Min uppgift i den här artikeln är att beskriva formen och den av funktionerna som lokaliserar diskurselement för en vidare referens – en koherent diskurs-helhet.

De begrepp jag använder i mina beskrivningar över listkonstruktionen är handform och attityd, rörelse samt särdragsstrukturen *sem* (semantisk betydelse), *sim* (simultanitet) och *lxm* (lexem). I den här artikeln koncentrerar jag mig på handform, rörelse samt på händerna i analysen av samarbetet mellan de aktiva artikulatorerna. Jag visar hur en sådan analys kan presenteras i konstruktionsgrammatiska termer och med en notationsmetod som följer Fried & Östman (2004:11–86): ett formellt sätt att rita konstruktioner med en s.k. *boxes-within-boxes* metod. Detta innebär att man kan beskriva yttrandets olika delar, interna särdrag och språkliga funktion i lådor som befinner sig inuti i varandra.

2 Allmänt om listkonstruktion och konstruktionsgrammatik

Att låta den icke-dominanta handens (härefter idh) fingrar representera diskurselement har olika funktioner i tecknade språk; många av dem liknar de funktioner pragmatiska partiklar har i talade språk. De markerar olika aspekter i en diskurs – koherens och interaktion – och är viktiga för att förmedla förståelse av hur olika delar i en diskurs hör ihop. Den andra handen, som inom svenskspråkig teckenspråksforskning kallas den icke-dominanta handen (idh), har olika funktioner som bildar ett kontinuum i graden av självständighet (se t.ex. Nilsson 2007:181) varav en är användningen av en numerär form i idh som en av de aktiviteter som Liddell (2003) och Nilsson (2007) kallar bojar. Formen i dessa aktiviteter varierar i olika teckenspråk som i t.ex. SSL, FinSL och FinSSL (Siltaloppi 2016). En översikt av andra listhandlingar i olika tecknade språk ges t.ex. i Liddell (2003) för amerikanskt (ASL, American Sign Language), i Nilsson (2007) för (sverige)svenskt (SSL, Swedish Sign Language), i Varsio (2009) för finskt (FinSL, Finnish Sign Language) och i Siltaloppi (2016) för finlandssvenskt teckenspråk.

Användningen av konstruktionsgrammatiska verktyg i teckenspråksstudier har ingen lång tradition (se dock Lepic 2015 och Lepic & Occhino 2018), men studierna kring multimodalitet i konstruktioner och yttrandekonstruktioner har börjat få uppmärksamhet (se t.ex. Zima & Bergs 2017).

3 Språkliga byggstenar i listkonstruktionen i FinSSL

Begrepp som motsvarar det talade språkets *fonem* används även i de tecknade språken (Stokoe 1960; Sandler 2006:186). I tecknade språk beskriver man ett tecken genom dess struktur, modalitet och ikonicitet (Brentari 2012:55). Jag beskriver listkonstruktionens struktur med hänvisning till hur händerna och fingrarna är formade, var i teckenutrymmet händerna är och om uttrycket innefattar en rörelse. Jag använder dessa beskrivningar som "attribut" (dvs. parametrar) i min analys och i representationen, i den s.k. lådan.

Med attributet *handform* beskrivs vilka fingrar som är utsträckta när ett tecken bildas och på vilket sätt. Det är t.ex. skillnad mellan att enbart pekfingeret är utsträckt medan resten av fingrarna är knutna och att både pek- och långfingrarna är utsträckta medan övriga fingrar är knutna. I mina data har idh fyra olika handformer (figur 2) där antalet utsträckta fingrar är betydelseskiljande: med (1) enbart pekfingeret utsträckt, (2) pek- och långfingeret, (3) pek-, lång- och ringfingeret eller (4) pek-, lång-, ring- och lillfingeret utsträckta. Handformen där alla fem fingrar är utsträckta finns också och används i listkonstruktionen i FinSSL på samma sätt som i andra teckenspråk (se t.ex. Liddell m.fl. 2007:190) men denna handform förekommer inte i data som utgör denna studie.

Det finns flera olika *lägen* där tecknandet sker, dvs. där tecknets artikulationsställe är: huvudet, den andra handen (idh), kroppen eller det neutrala teckenutrymmet som är området framför tecknaren. Alla dessa kan delas in i mer detaljerade beskrivningar: i listkonstruktionen hålls idh i det neutrala teckenutrymmet och ungefär på brösthöjd, dvs. i mitten. I den här artikeln är det den dominanta handens (härefter dh) läge och mer exakt pekningen den gör mot idh:s fingertoppar som är av intresse. Dh rör sig mot idh:s fingrar och det betydelsefulla är vilken fingertopp den pekar åt. Det finns en koppling mellan *handformen* i idh och *läget* för dh:s pekning: ifall dh rör vid långfingeret i idh är det fingret utsträckt.

Det finns grovt sagt två typer av *rörelse* som nämns i teckenbeskrivningar i litteraturen: rörelse *inom tecknet* och rörelse *mellan tecknen* där handen eller händerna byter plats och ses som en naturlig transfer mellan två olika tecken. I

Figur 2. Idh-handformer.

listkonstruktionen rör sig dh från ett läge till den fingertopp som är ”målet” för rörelsen samtidigt som idh, om det finns en rörelse överhuvudtaget, byter handform, dvs. sträcker ut ett eller flera fingrar.

4 Analys

Data för studien består av inspelningar som gjordes vid Jyväskylä universitet som en del av projektet Korpus för de finländska teckenspråken.³ I exempel (1) berättar en man om sina minnen från studietiden. Exemplet presenteras med en transkription med separata rader för respektive händer, med svenska glosor skrivna med KAPITÄLER. PL efter en glosa visar att tecknet utförs i plural. En glosa som LIST_4 är för listkonstruktionen, där siffran visar hur många fingrar som är utsträckta. Nilsson (2007:175) och Liddell m.fl. (2007:199) använder t.ex. THREE-LIST i sina transkriptioner. Jag valde att hellre använda siffror eftersom jag också vill visa vilket idh-finger dh rör vid då den tecknande gör en pekning mot listkonstruktionen: jag använder t.ex. INDEX_LIST_4 för att visa vilket finger dh rör vid. Glosan INDEX följer konventionen som används med pekningar, som INDEX₁ när man pekar på sig själv.

Då det i transkriptionen står [PERSONTECKEN] avser det ett speciellt tecken för en viss person (om personliga tecken och namntecken, se Hedberg 2009: 98). Under transkriptionen finns en översättning till svenska. I mitten av transkriptionen byts samtalsturen två gånger då samtalspartnern kontrollerar att hen förstod rätt. Dessa delar är inte transkriberade.

(1)

dh: JO SAMMA INDEX_{LIST_4} RUNT INDEX_{LIST_1} INDEX₁ INDEX_{LIST_2} [PERSONTECKEN₁]
 idh: LIST_4 ----- LIST_1 ----- LIST_2 -----
 dh: INDEX_{LIST_3} [PERSONTECKEN₂] INDEX_{LIST_4} [PERSONTECKEN₃]
 idh: LIST_3 ----- LIST_4 [PERSONTECKEN₃]
 dh: FINNAS TRE MAN EN KVINNA TRE MAN PLUS EN KVINNA INDEX_{LIST_4}
 idh: LIST_4 ----- PLUS LIST_4 -----

Översättning: Jo, vi var **samma fyra**: jag, den här [mannen], den här [mannen] och den här [kvinnan]. Så vi var alltså tre män och en kvinna.

Exempel (1) börjar med en beskrivning av klassen i dövskolan. Den bestod av fyra elever; tecknaren utför siffertecknet FYRA med sin dh och efter tecknet ELEV-PLURALIS tar idh över tecknet FYRA där listkonstruktionen börjar. Tecknaren berättar att de var tre pojkar (tecknet MAN) och en flicka (tecknet KVINNA) och refererar till en fjärde elev genom att peka på idh:s lillfinger med dh:s pekfinger, och konstaterar igen att de var fyra. Tecknaren anger inte referensställen för sig själv eller de två andra eleverna i klassen i det här skedet, bara

³ <https://www.jyu.fi/hyt/fi/laitokset/kivi/opiskelu/oppiaineet/viittomakieli/tutkimus/menossa-olevat-projektit/suomen-viittomakielten-korpusprojekti/projektet-korpus-for-de-finlandska-teckenspraken>, hämtat 3.9.2018.

för flickan. För att hon ges referensstället på det fjärde fingret förstår mottagaren att de tre andra fingrarna representerar de tre pojkar som nämndes i början. I situationer där man talar om sina barn, syskon eller andra människogrupper i åldersordningen är det implicit förstått att den som får referensstället på det första fingret är den äldsta (de Vos 2012:201; Liddell m.fl. 2007:192–193) men här får vi ingen ytterligare information om eleverna och kan bara gissa varför tecknaren ger det fjärde fingret som referensställe för flickan.

Nu har tecknaren presenterat gruppen och han gjorde det med listkonstruktionen som här har den funktion som Gabarró-López (2014) kallar en *enumerativ lista* i de katalanska (lingua de signes catalana, Catalan Sign Language, CSL) och fransk-belgiska (langue de signes de Belgique francophone, LSFB) teckenspråken.⁴

I transkriptionen i exempel (1) är en av glosorna, INDEX_{LIST_4_RUNT}, skriven med fetstil. Den pekningen ger listkonstruktionen en kohesiv funktion. Pekningen fungerar som anaforisk referens – med den refererar tecknaren till de element han tidigare placerade ut och som idh:s fingrar representerar: klassens elever. Pekningen sker med en rörelse som går runt de fyra utsträckta fingrarna och betyder i sin kontext *samma fyra elever* i klassen under skoltiden. Gabarró-López (2014:10) tolkar motsvarande situationer som *anaforisk referens*, och då får listkonstruktionen ytterligare en funktion: med den utför tecknaren inte bara en enumerativ lista utan också en *kohesiv lista* (*cohesive list*). Förutom i FinSSL finns den funktionen åtminstone i CSL och FBSL (Gabarró-López 2014), i ASL, SSL och i norskt (Norwegian Sign Language, NSL) teckenspråk (Liddell m.fl. 2007:192).

Exempel (1) visar ett sätt som listkonstruktionen kan formas på. Tecknaren visar först med sin högra, dominanta, hand att de var fyra elever, och gör sedan ett motsvarande siffertecken med sin vänstra, icke-dominanta, hand. När eleverna sedan specificeras, ger han personerna ett referensställe på sina fingrar, en person åt gången. Med andra ord byter han stegvist handformen i sin idh. Exemplet visar också ett sätt att använda konstruktionen för kohesion i en diskurs med hjälp av en anaforisk referens.

Ju mer förutsägbar tecknaren är desto lättare är det för mottagarna att identifiera pragmatiska aspekter i hela den diskurs som pågår. I flera teckenspråk har idh självständiga funktioner (för FinSSL, se Siltaloppi 2016) som konstaterats vara viktiga för uppbyggandet av kohesion. Exempel (1) visar att listkonstruktionen räcker för det som sådan men den kan kombineras med andra kohesiva medel: tecknaren kan t.ex. börja med kohesionsbyggande lexikala tecken som SEDAN eller FÖRST (Mweri 2015:146; Baker 2012:499–500; Morgan 2000:280).

⁴ Motsvarande funktion har rapporterats t.ex. i de amerikanska (Liddell 2003), jordanska (Lughat il-Ishaara il-Urdunia, LIU, Hendriks 2007), flamländska (Vlaamse Gebarentaal, VGT, Vermeerbergen 1996, 2001) och tyska (Deutsche Gebärdensprache, DGS, Hansen & Heßmann 2015) teckenspråken. Nyst (2007:143) visar dock att listkonstruktionen inte finns i alla teckenspråk: i ett teckenspråk i Ghana, Adamorobe Sign Language (AdaSL), används den inte.

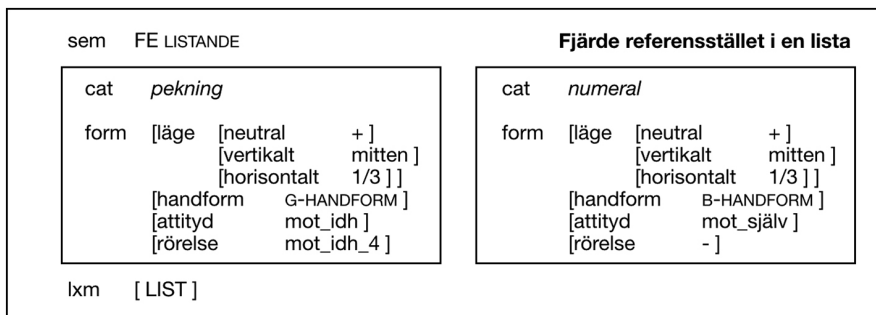
Som jag visar i analysen kan man placera den kohesionsbyggande användningen av listkonstruktionen in i ett yttrande på följande sätt: oberoende av om man har visat antalet referensställen som kommer att ges eller inte, anger man platsen och definierar vilka diskurselementen i fråga är. I exempel (1) är elementen människor. Först visas hela antalet element (fyra personer), och sedan ges respektive referensställen stegvist. Efter varje placering tecknar tecknaren med en pekning först på sig själv, sedan på de andra med deras persontecken. På samma sätt görs det i andra fall i mina data när tecknarna listar olika djur de har sett eller hobbyer de har haft och ger referensställen t.ex. för ridning och simning. Till dessa referensställen kan man senare i samma diskurs återkomma, eller referera till, och då snabbt ta upp vad man tidigare hade talat om.

5 Vägen till en konstruktion

I avsnitt 3 beskrev jag de element olika tecken består av. I det följande överför jag dessa byggstenar till ett sätt att beskriva tecken som en konstrukt i konstruktionsgrammatikens termer.

Tecknade och talade språk är trots lingvistiska likheter olika i sin modalitet. En av de tydligaste skillnaderna är möjligheten till och användning av simultanitet i de tecknade språken. Som Sandler (2006:186–187) konstaterar är tecknade språk fyrdimensionella eftersom de använder många artikulationskanaler samtidigt och är svåra att beskriva i skriven form. På grund av det behöver vi för konstruktionsgrammatiska beskrivningar nya tillämpningar av tidigare definitioner som baserar sig på talade språk. Nedan följer ett första försök att tillämpa modellen på FinSSL.

Den tentativa konstrukten (figur 3) visar särdragsstrukturer (*feature structures*) som beskriver konstruktionens form, funktion eller betydelse på olika nivåer: *form* för den konkreta, synliga formen, *sem* för den semantiska betydelsen och *lxm* för den lexikala enheten. Jag förklarar med hjälp av en konstrukt – en specifik representation av konstruktionen – först innehållet i de minsta lådorna och slutar med den största. Konstrukten är för det fjärde diskurselementet, flickan, som har fått ett referensställe på lillfingret.

Figur 3. Fjärde referensstället i en lista i FinSSL.

5.1 Attributen inuti de minsta lådorna

Överst i lådan för dh står det 'cat *pekning*'. Det är en kategori (*cat*) som berättar att dh gör en pekning.⁵ För idh anges 'cat *numeral*': den visar ett antal fingrar med numerisk betydelse och har lånat formen och den numeriska betydelsen från siffertecken.⁶ Sedan, i *form* beskriver jag de olika attributen i konstruktionen, för respektive händer, dvs. de fonematiska delarna i ett tecken.

5.1.1 Läge

Det första attributet i *form* är *läge*. Listkonstruktionen utförs i det neutrala teckenutrymmet (*neutral*). Jag delar upp utrymmet i mindre delar både vertikalt och horisontellt. *Vertikalt* sett utförs listkonstruktionen i mina data alltid ungefär vid brösthöjd, och den får så värdet *mitten* – med *värdet* ger jag noggrannare information i sådana fall där det finns alternativ såsom det i detta fall finns (uppe/mitten/nere). Börstell (2017:xvi) delar in det neutrala teckenutrymmet i fyra *horisontella* sektorer (figur 4). Listkonstruktionen utförs i sektor 1, men nära 3, varför jag ger den värdet *1/3*.

5.1.2 Handform och attityd

Handformerna är olika i dh och i idh. I dh är den ett pekande pekfinger och *handform* får då värdet G-HANDFORM.⁷ I mina data varierar idh:s handform från öppet pekfinger (G-HANDFORM) till fyra öppna fingrar (B-HANDFORM) beroende på hur många element man placerar på fingertopparna – alla dessa har olika värden och därmed också olika namn. För tydlighetens skull är värdena skrivna som siffror från 1 till 4, där 1 betyder det samma som G-HANDFORM och 4 betyder det samma som B-HANDFORM.

Handflatans riktning beskrivs med attributet *attityd*. I mina data är dh mer eller mindre riktad mot idh och har fått värdet *mot_idh*. Attityden på idh varierar mera men varje gång är handflatan i mina data riktad mer mot tecknaren än direkt uppåt eller åt andra möjliga håll. Attityd har därför i idh fått värdet *mot_själv*.

5.1.3 Rörelse

Hur respektive händer rör på sig i listkonstruktionen beskrivs med attributet *rörelse*. Rörelsen i idh är liten: antingen hålls handen i samma handform (då

⁵ Det finns studier om pekande tecken (t.ex. Hendriks 2007:241; Nilsson 2004:3–30; Rissanen 1985:100) och dessa studeras också inom geststudier (t.ex. Kendon 2004; Kita 2013).

⁶ T.ex. nummer 4 i FinSSL: https://finssl.signwiki.org/index.php/Nummer_fyra (hämtat 12.9.2018); en uttömmande lista om forskning i numeraler ges i Steinbach 2012:123.

⁷ Benämningen G-HANDFORM är tagen från SignWiki för FinSSL, se t.ex. tecknet MUS, <https://finssl.signwiki.org/index.php/Mus>, hämtat 12.9.2018, och för B-HANDFORM se t.ex. tecknet för 4, fotnot 6.

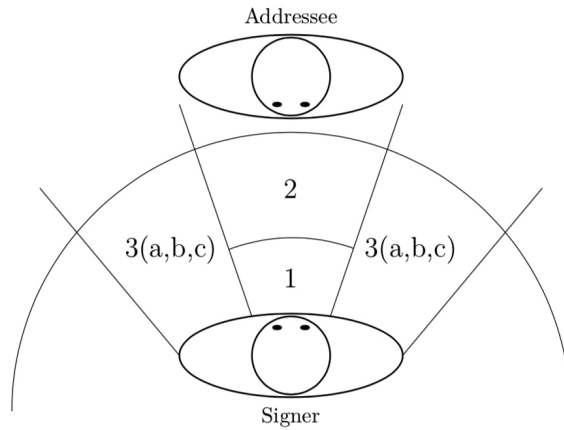

Figure 1.: Locations in signing space

Figur 4. Sektorindelning (Börstell 2017: xvi).	Key	
	1	first person
	2	second person
	3(a,b,c)	third person

visar handen listans alla punkter på en gång) eller så ändras den stegvis då nya diskurselement får sina referensställen på fingertopparna. Dh gör en större rörelse, den rör sig från den plats där det föregående tecknet utfördes till den fingertopp i idh som blir referensstället för diskurselementet. Därför har rörelse i dh värdet *mot_idh_4* och idh får ett minustecken eftersom handformen inte byts och ingen rörelse sker i den här konstrukten.

5.2 Attributen inuti den största lådan

Högst uppe i vänstra hörnet står 'sem FE LISTANDE'. Listkonstruktionen används för flera olika funktioner varav listande för olika ändamål är det jag har analyserat och som står i fokus i den här studien. FE i sin tur betyder *frame element* och används här för en kognitiv ram, den anger alltså vilken "lucka" i diskursen som listkonstruktionen fyller (jfr *slot-filler* i Fillmore & Baker 2015:783).

Längst nere i vänstra hörnet står det *lxm* [LIST], från Fried & Östman (2004) som använder *lxm* för ett specifikt lexem. Den visar här den närmaste möjliga svenska motsvarighet. Slutligen, i högra övre hörnet står namnet för konstrukten: *Fjärde referensstället i en lista*.

5.3 Konstruktionen

I figur 5 är alla referensställen som gjordes i exempel (1) kombinerade i en tentativ, partiell representation, en konstruktion, där skillnaderna till konstrukten i figur 3 är relativt få.

sem FE LISTANDE		Lista med ett till fyra referensställen	
cat	<i>pekning</i>	cat	<i>numeral</i>
form	[läge [neutral +] [vertikalt mitten] [horisontalt 1/3]] [handform G-HANDFORM] [attityd mot_idh] [rörelse +]	form	[läge [neutral +] [vertikalt mitten] [horisontalt 1/3]] [handform stegvis 1–4] [attityd mot_själv] [rörelse -]
lxm	[LIST]		

Figur 5. Konstruktionen Lista med ett till fyra referensställen i FinSSL.

Det som skiljer dem åt är att idh här får värdet *stegvis 1–4* för handform; den visar möjligheten till handformsbyte under listkonstruktionens gång. Det är möjligt att ge ett referensställe på fingertopparna upp till fem element (Nilsson, 2007:147; Liddell m.fl. 2007:192), men i de analyserade data finns det inga exempel på sådana i FinSSL.

Den andra skillnaden är *rörelsen* som i konstrukten för dh är *mot_idh_4* här i den generella, abstrakta konstruktionen bytts till ett plustecken. Idh har kvar sitt minustecken för att markera skillnaden på den eventuella ändringen i handformen och rörelsen från ett ställe till ett annat. Det att handformen i konstruktionen byts stegvis kommer fram i värdet för *handformen*.

6 Resultat

Listkonstruktionen förekommer regelbundet i mina data men ser enligt mina preliminära resultat ut att vara beroende av den kommunikativa uppgiften och stilen: i friare tal där naturligt listande sker förekommer den oftare än t.ex. i uppgifter där informanten återberättar en saga.

Teckenspråken är visuella språk där placeringen av språkliga element i teckenutrymmet har en central roll. Det är möjligt för alla deltagare att referera till de ställen där placeringarna är gjorda, och det här gör det möjligt att ”ta en genväg” i diskursen på ett sätt som inte är möjligt i talade språk: med en pekning riktad mot en tidigare placering görs element prominenta, repetition är onödig. Det här kan kallas samreferens (*co-reference*; Nilsson, 2008: 6). Den här artikeln diskuterar listkonstruktionen, placeringar på fingertopparna, men placeringen behöver inte ske på idh-fingrarna – det neutrala utrymmet är naturligtvis ett alternativ och också andra lingvistiska metoder

kan användas för listande i kohesiva funktioner (Morgan 1998:61). Jag hävdar att listkonstruktionen är en resurs som är användbar i flera olika funktioner och med sin fasta form kan beskrivas som den konstruktion jag beskrivit ovan.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att listkonstruktionen förefaller kunna generaliseras till en konstruktion där idh:s stegvisa förändring från ett begränsat sortiment valda handformer, en rätt så stabil attityd, händernas placering i teckenutrymmet och samarbetet mellan händerna kan visas på ett formellt sätt. Listkonstruktionen används t.ex. för att bygga koherenta yttranden inte bara i FinSSL utan även i flera andra teckenspråk och bidrar till att göra diskursen mer förståelig (Gabarró-López 2014; Miller 1994; Hansen & Heßmann 2015; Liddell 2003; Hendriks 2007).

Litteratur

- Andersson-Koski, Maria, 2015: *Mitt eget språk: En kartläggning av situationen för det finlandssvenska*. Finlandssvenska Döva r.f. <http://www.dova.fi/wp-content/uploads/2015/07/PDF_Mitt_eget_sprak_var_kultur.pdf> (2019-02-16).
- Baker, Anne, 2012: Communicative interaction. I: Pfau, Roland, Steinbach, Markus & Woll, Bencie (red.), *Sign language. An international handbook*. Berlin/Boston: DeGruyter Mouton. S. 489–512.
- Brentari, Dianem, 2012: Phonology. I: Pfau, Roland, Steinbach, Markus & Woll, Bencie (red.): *Sign language. An international handbook*. Berlin/Boston: DeGruyter Mouton. S. 21–54.
- Börstell, Carl, 2017: *Object marking in the signed modality. Verbal and nominal strategies in Swedish Sign Language and other sign languages*. Stockholms universitet. Stockholm: Universitetsservice US-AB.
- de Vos, Connie, 2012: *Sign-Spatiality in Kata-Kolok. How a village sign language of Bali inscribes its signing space*. Doktorsavhandling, Radboud Universiteit Nijmegen.
- Fillmore, Charles J. & Baker, Collin, 2015: A frames Approach to Semantic Analysis. I: Heine, Bernd & Narrog, Heiko (red.), *The Oxford Handbook of Linguistic Analysis* (2nd ed). Oxford: Oxford University Press. S. 782–789.
- Fried, Mirjam & Östman, Jan-Ola, 2004: Construction Grammar: A thumbnail sketch. I: Fried, Mirjam & Östman, Jan-Ola (red.), *Construction Grammar in a Cross-Language Perspective*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. S. 11–86.
- Gabarró-López, Sílvia, 2014: *Buoys in the "LSFB sea"? Their coordinates and their neighbours. Posterpresentation*. CISL Summer School Open: Current Issues in Sign Language Linguistics, Charles University, Prague.
- Hansen, Martje & Heßmann, Jens, 2015: Researching linguistic features of text genres in a DGS corpus. The case of fingerloci. I: *Sign Language & Linguistics* 18(1). S. 1–40.
- Hedberg, Tomas, 2009: Persontecken i teckenspråket. I: *Studia Anthroponymica Scandinavica. Tidskrift för nordisk personnamnsforskning* 27. S. 97–114.
- Hendriks, Bernadet. 2007: Simultaneous use of the two hands in Jordanian Sign Language. I: Vermeerbergen, Myriam, Leeson, Lorraine & Crasborn, Onno A. (red.), *Simultaneity in Signed Languages. Form and Function. Current Issues in Linguistic Theory*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. S. 237–255.

- Hoyer, Karin, 2013: Suomenruotsalainen viittomakieli – attritiosta ahdinkoon. I: Granqvist, Kimmo & Rainò, Päivi (red.), *Rapautuva kieli. Kirjoituksia vähemmistökielten kulumisesta ja kadosta*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Vantaa: Hansaprint Oy. S. 232–251.
- Kendon, Adam, 2004: *Gesture. Visible Action as Utterance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kita, Sotaro, 2013: *Pointing. Where Language, Culture, and Cognition Meet*. New York/East Sussex: Psychology Press.
- Lepic, Ryan, 2015: *Motivation in Morphology: Lexical Patterns in ASL and English*. Doctoral Thesis. UC San Diego.
- Lepic, Ryan & Occhino, Corrine, 2018: A Construction Morphology Approach To Sign Language Analysis. I: Booij, Geert (red.), *The Construction of Words. Advances in Construction Morphology* 4. Cham: Springer. S. 141–172.
- Liddell, Scott K., 2003: *Grammar, Gesture, and Meaning in American Sign Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Liddell, Scott K., Vogt-Svendsen, Marit & Bergman, Brita, 2007: A crosslinguistic comparison of buoys. I: Vermeerbergen, Myriam, Leeson, Lorraine & Crasborn, Onno A. (red.), *Simultaneity in Signed Languages. Form and Function. Current Issues in Linguistic Theory*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. S. 187–215.
- Miller, Christopher, 1994: Simultaneous constructions and complex signs in Quebec Sign Language. I: Ahlgren, Inger, Bergman, Brita & Brennan, Mary (red.), *Perspectives on sign language structure: Papers from the fifth International Symposium on Sign Language Research* Vol. 1. Durham: International Sign Linguistics Association and Deaf Studies Research Unit, University of Durham. S. 131–147.
- Morgan, Gary, 1998: *The Development of Discourse Cohesion in British Sign Language*. Doctoral dissertation. University of Bristol.
- Morgan, Gary, 2000: Discourse cohesion in sign and speech. I: *The International Journal of Bilingualism* 4(3). S. 279–300.
- Mweri, Jefwa G., 2015: Cohesion: Structuring Content Through Textual Features in Kenyan Sign Language (KSL) Formal Discourse. I: *Linguistic and Literature Studies* vol. 3(4). S. 131–147.
- Nilsson, Anna-Lena, 2004: Form and discourse function of the pointing toward the chest in Swedish Sign Language. I: *Sign Language & Linguistics* 7:1. S. 3–30.
- Nilsson, Anna-Lena, 2007: The non-dominant hand in a Swedish Sign Language discourse. I: Vermeerbergen, Myriam, Leeson, Lorraine & Crasborn, Onno A. (red.), *Simultaneity in Signed Languages. Form and Function. Current Issues in Linguistic Theory*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. S. 163–185.
- Nilsson, Anna-Lena, 2008: *Spatial Strategies in Descriptive Discourse: Use of Signing Space in Swedish Sign Language*. (CDS/SLSCS Monograph 2). Dublin: Centre for Deaf Studies, University of Dublin, Trinity College.
- Nyst, Victoria, 2007: Simultaneous constructions in Adamorobe Sign Language (Ghana). I: Vermeerbergen, Myriam, Leeson, Lorraine & Crasborn, Onno A. (red.), *Simultaneity in Signed Languages. Form and Function. Current issues in Linguistic Theory*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. S. 127–145.
- Rissanen, Terhi, 1985: *Viittomakielen perusrakenne*. Publications of the Department of General Linguistics, University of Helsinki. Helsinki: Yliopistopaino.
- Sandler, Wendy, 2006: Phonology, phonetics and the nondominant hand. I: *Papers in Laboratory Phonology: Varieties of Phonological Competence* 8(1). S. 185–212.
- Siltaloppi, Satu, 2016: *Den andra handen. Den icke-dominanta handens funktioner i finlandssvenskt teckenspråk*. Avhandling pro gradu. Helsingfors universitet.

- Steinbach, Markus, 2012: Plurality. I: Pfau, Roland, Steinbach, Markus & Woll, Bencie (red.), *Sign language. An international handbook*. Berlin/Boston: DeGruyter Mouton. S. 112–135.
- Stokoe, William C. 1960: *Sign Language Structure: An Outline of the Visual Communication Systems of the American Deaf*. (Studies in linguistics: Occasional papers 8). Buffalo: Dept. of Anthropology and Linguistics, University of Buffalo.
- Sveriges Dövas Riksförbund, 2014: *Svenskt teckenspråk*. <<http://sdr.org/teckensprak/svenskt-teckensprak>> (2019-02-16).
- Takkinen Ritva, 2005 [2002]: *Käsimuotojen salat. Viittomakielisten lasten käsimuotojen omaksuminen 2-7 vuoden iässä*. Helsinki: Kuurojen Liitto ry, 2002. Deaf Studies in Finland 1. Yliopistopaino: Helsinki.
- Teckenspråkslag 359/2015: Finlex. <<http://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2015/20150359>> (2019-02-16).
- Varsio, Karoliina, 2009: *Kuvaus suomalaisen viittomakielen poijurakenteista*. Avhandling *pro gradu*. Jyväskylän yliopisto.
- Vermeerbergen, Myriam, 1996: *Rood kool tien persoon in: Morfo-syntactische Aspecten van Gebarentaal*. Doctoral dissertation, Vrije Universiteit Brussel.
- Vermeerbergen, Myriam, 2001: Simultane Constructies in de Vlaamse Gebarentaal. I: *Handelingen der Koninklijke Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis*. S. 69–81.
- Zima, Elisabeth & Bergs, Alexander, 2017: Multimodality and construction grammar. I: *Linguistics Vanguard. A Multimodal Journal for Language Sciences* 3(1). S. 1–9.

Svenskans beskrivning 36

Förhandlingar vid trettiosjätte sammankomsten
Uppsala 25–27 oktober 2017

Redigerad av
Marco Bianchi, David Håkansson, Björn Melander, Linda Pfister,
Maria Westman & Carin Östman

UPPSALA
UNIVERSITET

2019

© 2019 respektive författare

urn:nbn:se:uu:diva-378180

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-378180>

ISSN 1102-3619

ISSN 0083-4661

ISBN 978-91-519-1037-6

Sättning: Textgruppen i Uppsala AB

Tryckt i Sverige av ÅTTA.45 Tryckeri

Uppsala, Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 2019